

ماگھ دیس آتے برما دی اداسی

ਰਾਕھਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਗھ-ਦیس پہنچ گیا بابا- راجا مں
رجا نال گوسٹ

آگے ساکھی لکھتے۔ راجے مدهربین تتها سبھ نال
ہوئی۔ (بالے والی پنہ- ۱۷۷)

برماتے بھارتی صوبیاں (ارناچل، ناگالینڈ، منیپرے
مجورم) درمیان اک پہاڑی سلسلہ ہے جس نوں
جنم ساکھی دے لکھاریاں نے سلملا پہاڑیاں لکھیا
ہے۔ ایہو سلسلہ پھر چٹاگانگ لاگے بنگال دی
کھاڑی توں تھوڑا ہٹوارہ کے سمندر دے نال نال
پورب نوں مڑ جاندا ہے۔ چٹاگانگ توں شروع ہوکے
اس سلسلے تے سمندر درمیان جہڑی گھاٹی بندی
ہے انوں آراکان دیس کیہا جاندا ہے جتھوں دے
واسی اچ روپنگیا مسلمان ہن۔ اوپوروپنگیا جاناں
نوں پچھے برماں وچ وڈی مار پئی سی۔ ہزاراں دا
قتلام ہویا۔ ایہہ دوڑ کے کجھ بھارت آئے کجھ بنگلا
دیس۔ آراکان علاقہ برما جاں میامار دے کنٹرول
تحت ہے۔ آراکان دے ساہمنے انڈیمان سمندر وچ وی
سیکڑے ٹاپو وی ہن۔ ایہہ وی ایسے دیس دا حصہ
ہن۔

اتھوں دے وسنیکاں نوں آراکانی جاں رکھائین
(راکھش) کیہا جاندا ہے۔ اوہ آپ ہی اپنے بارے
لکھدے ہن کہ پرانے زمانے وچ سنانوں راکھش کیہا
جاندا سی۔ اتاں لوکاں نوں ہندوستان وچ ماگھ لوک
کہہ کے یاد کیتا جاندا سی۔ بنگالی لوک اتاں نوں

آراکانی کہندے ہن۔ ۱۵ویں صدی وچ اس دیس دی
راجدھانی 'مراک' و سی۔ ۱۴۰۶-۱۴۳۶ ای تک اک راجا
ہویا 'نر میکھلا' ناں دا، اس نے بنگال دے سلطان دی
این مں کے مراک و نوں بنگال دا حصہ مں لیا سی۔
کہن توں مطلب جدوں گورو صاحب چٹاگانگ
جاندے نے اودوں ماگھ دیس تے وی بنگال دے بادشاہ
الاولدین حسین شاہ (جنم ساکھی دا سدھر سین)
داراج سی۔ جس کر کے ایہہ کارن بندا ہے گورو
صاحب دا ماگھ دیس وچ جان دا۔

گورو صاحب دے اس علاقے توں واپس آؤن توں
کجھ سال بعد بھاو الاولدین حسین شاہ دی موت
توں بعد بھاو ۱۵۳۹ ای۔ وچ ہی مراک-یواک داراج الٹا

بالے والی جنم ساکھی وچ بیٹھ لکھیاں ساکھیاں آؤدیاں ہن جنان دا سیندھ برما نال ثابت ہندا نظر آ رہا ہے:-

۱. پنہ ۱۶۸. آگے ساکھی لکھتے۔ سدھر سین تتھا اندر سین تتھا
جھنڈے باڈھی نال ہوئی گوسٹ (ایہہ برما دی سرحد تے بنگلہ دیش
دے شہر چٹاگانگ وکھے ثابت ہندی ہے۔ (ساکھی پچھے آچکی ہے)
۲. پنہ ۱۷۷. آگے ساکھی لکھتے۔ راجے مدهربین تتھا سبھ نال ہوئی۔
(سلملا دیپ، شہر دا ناؤ برہم پور)۔ اچ پچھان - رکھائین دیس دی

راجدھانی 'مراک' یو ثابت ہندی ہے۔
۳. پنہ ۱۸۰. آگے جمبو دیپ نوں چلے۔ آگے ساکھی لکھتے دیولوت تتھا
پورناں نال گوسٹ ہوئی۔ (جتھے کڑاے وچ تلیدا (انسان) .. شہر دا ناں
نا دیوریدھار .. وڈا راجا .. ستاراں لکھ دیو اس دے سلامی)۔ اچ
پچھان - شہر دا ناں باگو۔ رنگون توں ۹۱ ک. می. اتر پورب وچ۔

۴. پنہ ۱۹۲. آگے ہور اداسی ساکھی چلی۔ (دھرم سنگھ تے کول نین نال)
(۷ مہینے ۱۳ دن سمندر وچ چلے تھے۔ آگے کوپاں چوہاں تے شہر نظر
آیا۔ سوزنپر۔ سبھ کجھ سونے دا۔ اچ پچھان - آوا جاں انوا - دیس دی
راجدھانی۔

نال دتا نقشہ ویکھو جی -
کیونکہ اتاں تنان ساکھیاں دا سیندھ چٹاگانگ دے راجے سدھر سین
(بادشاہ الاولدین حسین شاہ) نال جڑدا ہے۔ اس کر کے ایہہ پورب

جان دور پورب توں سوا ہور کسے تھان دیاں نہیں ہو سکدیاں۔ کیونکہ
بادشاہ حسین شاہ دا ماگھ دیساں بھاو رکھائین دیساں تے وی راج
سی اس کر کے ایہہ برما نال اتاں دا سیندھ ہونا سہلا ثابت ہندا ہے۔
جدوں گورو صاحب میانمار تے رکھائین دیس وچ آئے ملک مکھ طور تے
تے وڈیاں ریاستاں وچ سی۔ حالان آگے باجگجار راجے وی ہے سن۔ تن
مکھ بھاگ سن:

۱. رکھائین - راجدھانی مراک و۔
۲. پنٹھاوڈی (پنساوتی) ریاست - راجدھانی باگو۔
۳. آوا ریاست - راجدھانی آوا۔

ایہہ گل درست نہیں جہڑے اس ساکھی نوں رکھائین دیس توں پرے
اورے لے جاندے ہن۔ (کوئی سنگھ ملیشیا کہہ دندا تے کوئی کجھ ہور)
سلملا دیپ جاں پہاڑیاں دا ذکر ہے۔ راکھشاں دا ذکر ہے۔ پھر سبھ
توں وڈی گل ساکھی وچ گورو صاحب دے مونہوراجے سدھر سین
دا پکھ لیندے دسیا گیا۔ سدھر سین چٹاگانگ داراجا ہے۔ اس داراج
رکھائین دیس تگ ہے۔
من رضا 'مراک' او' دا:-

ਚٹਾگانگ تے ہو گیا سی۔ اج کلھ جو برما دے روہنگیاں لوکاں دا مصلیٰ اٹھیا ہویا ہے ایہہ اوہو پرانے راکھش لوک ہی ہن۔ جو بعد وچ سارے مسلمان بن گئے سن۔ انان وچ کجھ گنتی ہندواں دی وی ہے۔ راکھش دا مطلب اوہ لوک جو انسان نوں وی کھا جاندے سن۔

کیونکہ ماگھ دیس ادوں بنگال دا ہی حصہ سن۔ اس کرکے گورو صاحب دا 'مراک' وچ 'جانا تاں بندا ہی سی۔ جدوں گورو صاحب اس علاقہ وچ آئے اودوں اس علاقہ وچ کوئی ۱۷-۱۸ ادھین (بازگجار) چھوٹے چھوٹے راجے سن۔ جنم ساکھی وچ اونان دے ناں جو دتے ہن اوہ درست تان نہیں ہن پر اک وڈملا اتہاسک اشارہ ضرور ہے۔ کیونکہ گورو صاحب دی آمد موقع اتھے وی کوئی بہتا مہتوپورن راجا نہیں سی۔ راج چٹاگانگ دے بادشاہ حسین شاہ دا ہی چلدا سی۔ مراک وچ اس ویلے حکومت راجا 'من رضا' عرف الیاس شاہ (۱۵۱۴-۱۴۸۰ ای) دی سی۔ ایہہ اوہ راجا ہے جو ہمیشاں شکار کھیڈن وچ ہی رجھا رہندا سی۔ وقت پا کے انوں ایہدے کھدے پتر گزپتی نے ہی مار دتا سی۔

جنم ساکھی 'چ لکھیا ہے کہ گورو صاحب چٹاگانگ توں سمندر رستے چل کے پھر دھرتی تے پہنچ گئے تے اک شہر مراک وچ (ساکھی 'چ ناناں برہمپر دتا ہے۔ قدرتی ہے کہ برما ناناں تو) دے باہر ہی جا ڈیرہ کیتا۔ مردانہ کاہلا پیا کہ صاحب مینوں شہر ویکھ آؤن دیو۔ کجھ کھا پی آواں۔ گورو صاحب نے انوں کھیا کہ کجھ چر پور حوصلہ رکھ، پھر چلا جاوی۔

سببیں کجھ چر بعد ملک داراجا 'من رضا' (جنم ساکھی 'چ ناناں مدھر بین دتا ہے) شکار کھیڈدا کھیڈدا اودھر آنکلیا جتھے گورو صاحب ہری براجے ہوئے سن۔ مردانے راجے نوں دسیا کہ اسیں پنجاب دیس توں آئے ہاں۔ پھر راجے نے پچھیا کہ تسیں بسیئر دیس تھاننی لنگھے جے؟ مردانے نے بڑے فخر نال کھیا کہ بسیئر دیس دے راجے شاہ حسین نوں گورو صاحب نے ہی دور دیساں تک حکومت تے بادشاہی دا ور دتا ہے۔ اک دوسرے دی واقفیت توں بعد راجے نوں گورو صاحب بارے پتہ لگا کہ دولت خاں ابارایمیلو دھیب ابراہیم دے کسے ویلے کاردار رہنے تے چٹاگانگ داراجا انان دا متر ہے تان گورو صاحب نوں اپنے مہلاں وچ لے جان دی ضد کیتی۔ کھیا کہ علاقہ انجان انساناں لئی ٹھیک نہیں۔ کئی خطرے گن گن دے۔ تان گورو صاحب نرنکار دی یاد وچ ایہہ شدید بولیا:-

مارو محلہ ۱ سبب مرے تا مار مڑ بھاگو قصو پہہ جاؤ۔۔ جس کے ڈر بھے بھاگیئ امرت تا کو ناؤ۔۔ مارہ راکھہ ایکو تو بیجؤ ناہی تھائ۔۔ ۱ بابا مے کچیل کاچؤ

متہین۔۔ نام بنا کو کجھ نہیں گری پورے پوری مت کین۔۔ ارباؤ۔۔ اوگن سبھر گن نہیں بن گن کیو گھر جاؤ۔۔ سہج سبب سکھ اوچے بن بھاگا دھن ناہ۔۔ جن کے نامن من وسے سے بادھے دوکھ سہا ہے۔۔ آجنى نام وساريا سے کت آئے سنسار۔۔ آگے پاچھے سکھ نہیں گاڈے لادے چھاؤ۔۔ وچڑیا میلہ نہیں دوکھ گھنو جم دوار۔۔ ۳ آگے کیا جانا ناہ مے بھولے تو سمجھائ۔۔ بھولے مارگ جو دسے تس کے لاگو پائ۔۔ گر بن داتا کو نہیں قیمت کھن ن جائ۔۔ ۴ ساجن دیکھا تا گل ملا ساچ پٹھانیو لیکھ۔۔ مکھ دھمانے دھن کھڑی گر مکھ آکھی دیکھ۔۔ تده بھاوے تو من وسہ ندری کریم وسیکھ۔۔ ۵ بھوکھ پیاسو جے بھوے کیا تس ماگو دیئ۔۔ بیجؤ سوچھے کو نہیں من تن پورن دیئ۔۔ جن کیا تن دیکھیا آپ وڈائی دیئ۔۔ ۶ نگرى نائنگ نوتنو بالک لیل انوپ۔۔ نارن پرکھن پنکھنو ساچو چنڑ سروپ۔۔ جو تس بھاوے سو تھئے تو دیکھ تو دھوپ۔۔ ۷ گیت صاد چاکھے سنے بعد صاد تن روگ۔۔ سچ بھاوے ساچو چوے چھوٹے سوگ وجوگ۔۔ نانک نامن ویس۔۔ جو تس بھاوے سو ہوگ۔۔ ۸ ۳۔۔

راجا گورو صاحب توں گیان حاصل کر چرناں تے ڈھیہہ پیا۔ آخر گورو صاحب نوں مہلی لے ہی گیا۔

کہا جاندا ہے کہ صاحب اتھے مہینہ بھر ٹھہرے تے لوکاں نوں کبڈھ کرنوں پٹا کے نرنکار دے نام نال جوڑیا۔ انسان تے ظلم کرنے تے کرم کانڈا توں ورجیا۔

--- ---

جدوں سنہری محلّ ویکھ کے مردانے دیاں اکھاں
چندھیا گئیاں ۰

آوا داراجا سورن محل نرپتی تے دھرما سنگھا نوں
اپدیش

آگے ہور اداسی ساکھی چلی۔ (دھرم سنگھ تے کول
نین نال) بالا پنہ۔ ۱۹۲

راکھس دیس دی راجدھانی مہراک وے توں ۷۰۰
کلومیٹر دا سفر سمندری جہاز جاں بیڑی رانی چلکے
گورو صاحب تے مردانہ پہلاں اراوڈی ندی دے مہانے
تے پہنچے تے اوتھوں بیڑی رانی ہی اتانہ پہاڑ پاسے
نووں کوئی ۹۰۰ کلومیٹر دا سفر کئی دن تے کئی راتاں
کٹ کے پورا کیتا۔ انت نوں ملاحانے بابے نوں آوا
شہر دے کنڈھے لیا لاپیا جنو انوا وی کھندے ہن۔ جو

اج دے مانڈلا شہر دے نیڑے پیدا ہے۔ جتھے اراوڈی
ندی وچ ماہیٹنگ ندی ملدی ہے۔

مہینیاں بدھا سفر کر کے انت نوں مردانہ کاہلا ہے
گیا، "بابا کہڑے پھاہ 'چ پایا ای؟ کنے دن ہو گئے تے ناں
کوئی بندہ ناں بندے دی جات۔" گورو صاحب نے کہا
"مردانیا حوصلہ رکھ ہن تاں آپاں پہنچ گئے ہاں۔ باقی
جس جس کار وچ نرنکارنے سانوں لایا ہے اس وچ لگے
ہاں۔ اوہدے بھانے وچ خوش رہو۔ نرنکار دا شکرانہ ادا
کریدا۔ اوہ ویکھ ساہمنے شہر نظر پیا آندا ای۔"
ایسے طرحاں مردانے نوں سمجھاؤ دے بجھاؤ دے ۶
کوہ (۶-۷ کلومیٹر) پینڈا کیتا۔ مردانے نوں وی سنہری
راجدھانی دورو ہی دس پئی تے انوں چاء چڑھ گیا۔
شہر دی اک نقرتے جاں انانے باہر ہی کیسے رکھ تھلے
ڈیرہ لا لیا۔ مردانے آرام کرناں وی ضروری نہی
سمجھیا تے گورو صاحب کولو شہر جان دی آگیا
منگی۔ گورو صاحب نے کہا جاؤ، کھاؤ، پیو۔ مردانہ
کہن لگا کہ بابا اوتھے کہڑی میری ماسی بیٹھی ہے
جو کھوائے پیا نیگی۔ میرے تان پلے دمڑی وی نہی۔

کی ثبوت کہ ایہہ ساکھی آوا ارتھات انگوا (مانڈلا، برما)
وکھے واپری؟

سروت - بالے والی ساکھی پنہ۔ ۱۹۲

کجھ لوکاں نے کہا ہے کہ ایہہ گھٹنا سونارگاؤ دی ہے کیونکہ شہر دا
ناں سورن پور جو لکھیا ہے۔

۱. کجھ دا کہنا ہے کہ ایہہ گھٹنا چٹاگانگ وکھے واپری کیونکہ دسیا
ہے کہ شہر سمندر توں ۶ کوہ تے ہے۔

۲. اک لکھاری نے اس نوں میانمار دے ٹاپو (دیپ) تناسرم وکھے بوئی
دسیا ہے تے کوئی ایہنوں ملیشیا وچ بوئی لکھ رہا ہے۔

۳. آوا وکھے واپرن دا ثبوت۔

۴. ساکھی وچ صاف لکھیا ہے کہ ایہہ اوہ جگا ہے جتھے "اے مسلمان
نہی آئے۔" جس دا مطلب ایہہ ناں تاں سونارگاؤ ہے ناں ہی چٹاگانگ تے
ناں ہی ملیشیا۔

۵. علاقے دی واقفیت دندے ہوئے دھرما سنگھ کہندا ہے کہ اتھے اِن
قدرتی طور تے اچدا ہے۔ مطلب جھونا، کنک، جوار آدی جو اپنے آپ

اگدے ہن۔ واپی نہی کرنی پیندی۔ ایہہ گل آج دے زمانے وچ وی سچ ہے
کہ مانڈلا دے علاقے وچ 'شیہٹنگ کلٹیویشن' دا رواج آج تک ہے۔

لوک کجھ سماں زمین واپندے ہن پھر چھڈ دندے ہن۔ جدوں زمین واپی
رہندی ہے تاں قدرتی طور تے جو اناج اچدا ہے اوہ وی وڈھیا جاندا ہے۔

۶. گورو صاحب علاقے دی واقفیت دندے کہندے ہن کہ "اتھے میتھن
نہی ہندا بھاؤ ایہہ وام مارگیاں دا علاقہ نہی ہے۔" آسام جاں اتر-پورب
بھارت نہی ہے۔

۷. "لما سماں سمندر (پانی) وچ چلنا۔" چٹاگانگ توں مراک وے مراک و
توں دریاں اراوڈی دے مہانے توں دریا رانی آوا پہنچنا۔ ۱۶۰۰ کلومیٹر
لما سفر پانی وچ۔

۸. "پانی مہیاں دا گھراں تے ٹوہیاں وچ بہت ہے" تھان تھان پانی دی
بہلتا صاف مطلب میامار جاں اپری اسم دا علاقہ۔

۹. "سورنپہر" - شہر دا پران ناں رتپہر سی بھاؤرتنا دی نگری۔ جدو گورو
صاحب پدھارے دیساں وچ چرچے سی کہ راجا سون محل بنا رہا ہے۔ راجا

من سوئے نرا محل سوئے دا ہی نہی بنوایا، پگوڈا جاں ستوپ وی
سوئے دا، اتھاس وچ درج ہے کہ اسنے وڈی کوشش کر کے ہر چیز

سنہری بنوائی۔ سو راجے سورن نرائن نرپتی نے آوا نوں سورن نگری بنا
دتا۔ (ایہہ وی وڈا ثبوت ہے۔)

۱۰. دھرم سنگھ کہ دھرما سنگھا۔ برما علاقے وچ آونی دنی سنگھا ناں
نال عام ورتیا جاندا سی۔ پر اسیں اس ناں نوں کوئی معاملہ (اشو) نہی

نوں کیتا۔ اس دا مطلب گورو صاحب ادگھاٹن توں تھوڑا ہی پچھے
جاں این ادگھاٹن موکے پہنچے ہن۔ آپاں ایہو مٹ کے چلانگے کہ گورو
صاحب ادگھاٹن موقع اتھے سن۔

۱۱. راجے بعد وچ جو اپنا ناں رکھیا اس وچ وی نانک لفظ آؤدا ہے۔ ایہہ
وی ہو سکدا ہے کہ ایہہ محض اتفاق سی کہ برمی بھاشا دے لفظ
شویاناکیشن جس دا مطلب ہے سونمہل دا مالک وچ وڈے نئے ککا

آؤدا ہووے۔

۱۲. صاف ظاہر ہے کہ گورو صاحب چٹاگانگ توں بعد ادھر برما آئے ہن۔
پھر راجا نوں کہہ رہے ہن کہ اوہ وی الاؤالدین حسین شاہ (سدھر سین)

نال سندھی کر لے۔ مطلب چین جاں ملیشیا جاں تھائیلینڈ دا علاقہ
نہی ہو سکدا۔ ایہہ تاں چٹاگانگ ریاست دے نال لگدا ہی کوئی علاقہ
ہو سکدا ہے۔ جہڑے لوک اس نوں ملیشیا جاں تھائیلینڈ نال جوڑن اوہ

اوپناں دی کپول کلپنا توں سوا کجھ پور نہی ہو سکدا۔

۱۳. جنم ساکھی 'صاف درج ہے کہ گورو صاحب راجے نوں سچیت کر
رہے ہن کہ جے بچنا تاں چٹاگانگ دے راجے نال سندھی کر لے۔ نہی تاں
بھائی تیری مرضی۔ صاف ظاہر ہے کہ راجے نے حسین شاہ دی این ناں

منی جس دا نتیجہ ایہہ نکلیا کہ ۲۵ مارچ ۱۵۲۷ نوں آواتے شان ریاستاں
نے فتح پا لئی تے ۱۵۰ سال پرانی آوا ریاست تحس نحس کر دی

گئی۔ (گورو صاحب آون والے ویلے نوں ویکھ رہے سن۔)

۱۴. "اتھوں دے لوک جات ورن وی نہی مندے۔" بھاؤ بھارت توں کوئی
باہر دا علاقہ۔ اسم بنگال تک جات پات دی مانتا ہے۔ پر برما وچ نہی ہے۔

۱۵. الاؤالدین حسین شاہ (راجا سدھر سین) تے من سوئے (کول نین)۔ جنم
ساکھی دے لکھاری نوں راجیاں دے نام گھٹ ہی یاد رہے سن۔ اتھو تک

کہ اوہ دلی سلطان دا ناں وی غلط دسدا ہے۔ اسنے سنیاں سنائیاں
گلاں لکھیاں ہن۔ اندازے جاں اشاریاں توں سانوں اتھاس لبھنا پو۔

۱۶. ویکھو بالے والی ساکھی وچ کتے راجیاں دے ناں تڑ تڑنگ آؤدا ہے کتے اٹکا
گھٹکا۔ کہن توں مطلب لکھاری راجے من سوئے دا ناں یاد کرن دی

کوشش کردا ہے۔ سانوں جنم ساکھیاں دے ادھورے ہن توں ذرا وی
شکوکے شکاوت نہی ہے جتانے کہیاں کہائیاں گلاں نوں اتھاس بنا دتا۔

۱۷. کیونکہ ایہہ ساکھیاں بھائی مردانے جاں گورو صاحب نے نہی لکھائیاں۔
ہو سکدا کہی اک ادھی اداسی ویلے کسیے بالے نے ساتھ دتا ہووے پر

اصل گھالنا جنم ساکھیاں دے لکھاریاں دی ہی ہے۔

۱۸. دھرم سنگھ کہ دھرما سنگھا۔ برما علاقے وچ آونی دنی سنگھا ناں
نال عام ورتیا جاندا سی۔ پر اسیں اس ناں نوں کوئی معاملہ (اشو) نہی

گورو صاحب نے کہا جا مردانیا تینوں پورا شہر سونپیا۔ مردانہ جھٹ شہر جا وڑیا۔

مردانے جویں شہر وچ پیر پایا اوہدیاں تاں اکھاں کھلیاں دیاں کھلیاں ہی رہ گئیاں۔ چار چھپہریو جگمگاؤدا چینی بازار۔ ہر پاسے چمک ہی چمک۔ کئی دوکاناں سننجیاں ہی پٹیاں سن۔ مالک جاں دوکاندار کتے نظر ہی ناں آوے۔ مردانے ہن تک ہزاراں شہر ویکھ لئے سن پر ایہہ تاں وکھرا ہی سی۔ اتھوں دا سبھیاچار وی وکھرا ہی سی۔ ہر پاسے نویاں نکور سنہری عمارتاں۔

جویں مردانہ ڈور بھورا ہوئی بازاراں نوں ویکھ رہا سی تاں ہندوستانی سمجھن والا اک سکھش مل گیا نام دھرما سنگھا۔ دھرما سنگھا مردانے نوں پچھن لگا، "لگدی پردیسی ہو؟" مردانے نے کہا "ہاں میں لاہور پنجاب دیس توں ہاں۔ دلی توں وی پرے۔ اسیں سادھو فقیر ہاں۔" دھرما سنگھ نے پٹھاناں بارے سنیا ہویا سی۔ سنگھانے کہا کوئی میرے لایق خدمت ہووے تاں دسو۔ مردانے نے کہا کہ اس شہر دا کی ناں ہے؟ دھرما سنگھانے کہا ایہہ آوا راجدھانی شہر ہے انوں انگوا وی کہا جاندا ہے۔ ایہدا پرائن ناں رتنپرا ہندا سی۔ ساڈے مہاراجے نے انوں سورنپر بناؤن دی ٹھان لئی ہے۔ ایہہ سنہری محل، سبھ سنہری دوکاناں، ساڈا ستوپ جاں پگوڈا وی سنہری۔ مردانے نے سنگھا نوں کہا اسیں بھوجن کرناں چاہندے ہاں۔

سنگھا مردانے نوں راجے دے لنگر وچ لے گیا۔ مردانے نوں حکم ہویا کہ جنی کو مٹھائی کھا سکدے کھا لے۔ اوتھوں کجھ مٹھائی تے لیچیاں مردانے دی جھولی وچ پا دتیاں کہ جا اپنے مہنت تے دوسرے بندے واسطے لے جا۔ جدوں رسد تولی جا رہی سی تاں مردانے نے ویکھیا کہ تکرڑی دے چھابے، ڈنڈی تے وٹے

وی سبھ سونے دے ہی سن۔ مردانے دی تاں خوشی دا ٹکانا نہی سی۔

مردانہ حیران سی ایہہ خیرات پا کے۔ دھرمانے مردانے نوں کہا کہ بھائی اتھے اٹھو قدرتی طور تے اپنے آپ بہت پیدا ہندا ہے۔ بندے نے تاں بس وڈھ کے لیاؤنا ہندا ہے۔ بس پیہ پکاؤن دا ہی کم ہے اتھے۔ راجے نے اس نوں دھرم نگری اعلان دتا ہے۔ اتھے کوئی بھکھا نہی سوندا۔

واہو داہی آ کے گورو صاحب نوں رپورٹ دتی کہ بابا اتھو دا شہر تاں بہت امیر ہے۔ مردانہ کہن لگا بابا اتھوں دا راجا تاں چٹاگانگ دے راجے حسین شاہ (سدھر سین) توں وی وڈا لگدا ہے۔ بابے نے کہا ہاں مردانیا کیسے ویلے حسین شاہ اس دا سلامی سی۔ پر اج اوہ آزاد خدمتیار ہے۔

اتھوں دی سبھیتا بابت بابے کولو پچھن لگ پیا، "بابا جی، کی اتھوں دے لوک وی گہائی ورگے بے شرم ہن بھاؤ میتھن عام کردے ہن؟" گورو صاحب نے مردانے نوں دسیا کہ نہی ایہہ وکھری سبھیتا ہے ایہہ وام مارگی نہی۔ ایہہ اک طرحاں نال جنگلی لوک ہن تے اتھے راج دھرم دا ہے۔ بہتے گوبند (سادھو بھاؤ بھکشو) لوک ہی ہن۔ لوکاں وچ چلاکیاں نہی ہن۔ اتھے اجے تک مسلمان حملہ آوراں دا پیر نہی پیا۔ اتھے اک قسم نال ستجگ ہے۔ اس راجے دا راج بہت وڈا ہے جتھو آپاں سمندر توں آئے اوتھوں لے کے اجے اوپر چین دے پہاڑاں تک ایسے دا ہی راج ہے۔

پتے بعد دوبارہ دھرما سنگھا دا مردانے نال میل ہو گیا۔ اس پچھیا کہ "مہاتما جی تسی تاں کہا سی کہ تسی دو جنے ہو پر اکلے ہی بھوجن کھان کیو آؤدے ہو۔" مردانے نے دسیا کہ میرے نال دا میرا مالک بہت

نہی کھاندھیاں۔

۱۴. "راج دی حد ۷۷۰۰ جوجن" (اس اشارے دی ویاکھیا اسیں کرن توں اسمرتھ ہاں۔ کیونکہ ایہہ دوری تاں بہت زیادہ ہو جاندی ہے۔ اک جوجن = ۸ میل = ۱۲,۸۷ کلومیٹر۔ کل دوری ہو گئی ۷۷۰۰ گناں = ۱۲,۸۷ × ۹۹۱۳۰ = ۱۲,۸۷ × ۲۵۰۰۰ کلومیٹر ہے۔ ایہہ گل کہن توں جنم ساکھی کرتا دا مطلب ہے بہت وشال۔ ساڈا کہن دا مطلب ایہہ ساکھی میامار دے شہر آوا جاں انگوا دی ہے جس نوں اج کلھ مانڈلا کہا جاندا ہے۔

باقی ایہہ گل منن یوگ نہی کہ گورو صاحب ۱۵ مہینے راجا من سوے کول ٹھہرے سن۔ جنم ساکھی وچ تھانٹی تھانٹی سماں دھکا کے لکھیا ہے۔

<https://en.wikipedia.org/wiki/Shwenankyawshin>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Inwa>

سورن بھومی تے سورن دیپ -

ہور ویکھو کتاب -

<https://en.wikipedia.org/wiki/Suvamabhumi>

Nagapattinam To Suvamadwipa Reflections On The Chola Naval

بناؤنا چاہندے۔ جے دھرم سنگھ وی کہا جاوے تاں **ਪਿਛੇ ਦੀ ਬਾਣੀ** سانوں کوئی دکت نہی۔

۱۱. باقی دے ناں تاں جنم ساکھی کرتاں فرضی پائے پر ہو سکدا ہے کہ دھرم سنگھ جاں دھرما سنگھا سکھی نال جڑیا ہووے۔ جس دا ذکر جنم ساکھی پورے آتم وشواش نال کردی ہے۔

۱۲. راجے دی جات براہمن دسی ہے۔ راکھشش دیش وچ وی اونی دنی راجے اپنے آپ نوں براہمن دسدے ہن۔ ایہہ رواج برما تے تھانیلینڈ تک موجود سی۔

۱۳. ساکھی 'چ' لکھیا ہے گورو صاحب سلملا پہاڑاں دے دامن وچ بیٹھے ہن۔ مطلب سالمالا پربت ماللا۔ آراکان پہاڑی مالا جاں راکھین رینج جس نوں ودواناں نے برما دیاں پربت ماللا ہی پچھانیا ہے۔

مطلب پہاڑی علاقہ۔ راج بہت وشال ہے۔ دوسرے پاسے پھر پہاڑ ہن۔ ایہہ برما تاں ہو سکدا ہے پر دیپ تناسرم وی نہی ہے۔ سبھواک ہے سونارگاؤ وی نہی۔

۱۴. یاد رہے کیونکہ کٹک اڈیسا وی گورو صاحب گتے کٹک دے ساہمنے سمندر وچ جہڑا دیپ پیندا ہے انوں وی جمبو دیپ کہندے ہن۔ اتھوں دی وی گورو صاحب لنگھے سن۔ پر باقی دیاں نشانیاں اتھے میل برگز

سنتو کھی ہے۔ کہاں پین دی انوں پرواہ نہی۔ نرنکار نون دھیواؤنا ہی اوہدی خوراک ہے۔ اوہ ربّ داروپ ہے۔ اوہ ربّ ہی ہے۔ روٹی مل گئی، ٹھیک نہی تان کوئی پرواہ نہی۔ ہاں جے اوہ نرنکار نون یاد نان کرے تان پھر اہدی حالت خراب ہندی ہے۔

سنگھا کہن لگا "روٹی کھالے۔ چل میں وی تیرے نال چلدا وان سنتان دے درشن کرکے آؤدا وان۔"

گورو صاحب دے ڈیرے تے دوویں پہنچ گئے۔ گورو صاحب دی نرنکار نال لو لگی ہوئی سی۔ جا کے بیٹھ گئے۔ سنگھا پچھدا مردانے نون کہ ایہہ کدوں اٹھنگے؟ مردانے دسیا کہ کوئی پتہ نہی ایہہ تان کدی کدی دن بھر ہی ایسے حالت وچ کڈھ دندے۔ سنگھا پچھدا پھر کی کریئے؟ مردانے نے بولی جہی اوہدے کڑ وچ کبھا کہ آواز دے؛ کرتار، کرتار، ست کرتار۔ سنگھانے اوسے طرحاں کیتا۔

گورو صاحب نے اکھاں کھوپلیاں۔ حال چال، جان پچھان پچھسی۔ سنگھانے کبھا کہ "میں مہاراج من سووے دا ملازم ہاں۔ راجے نے مینوں حکم کیتا ہویا کہ راج وچ کوئی بندہ بھکھا نہی رہنا چاہیدا۔ اس کرکے میں بھوجن لے کے حاضر ہویا ہاں۔ سویکار کرو۔"

گورو صاحب نے مہاراج بارے ہور پچھیا تان دھرما سنگھانے کبھا کہ مہاراجہ اج تون ۱۰ سال پہلاں (۷ اپریل ۱۵۰۱ء) گدی تے بیٹھا سی۔ (کیونکہ راجے نے حکم کرکے آوا نون سون نگری بنا دتا سی اتھاس

وچ اس راجے دانان 'من سووے' دے بجائے زیادہ شہانہ کپاسہن شوینانکپاشن پے گیا ہے۔ جس دا مطلب ہندا ہے سنہری محل دا مالک) دھرما سنگھانے دسیا کہ راجے من سووے دے تحت کوئی ۱۷ چھوٹے موٹے راجے ہن۔ سنگھانے کبھا کہ راجے دے سر چھتر آپ نرنکارنے دتا ہے۔ اس نے راج کسے کولو کھویا نہی۔ اتھاس وچ درج ہے کہ راجا من سووے دوسرے نمبر داراج کمار سی۔ جدوں اس دا وڈا بھراتے پتا گزر گئے تان پھر راج گدی انوں ملی سی۔

گورو صاحب نے بھوجن کرن تون نانہہ کر دتی تان سنگھانے کبھا کہ جے ایہہ والا بھوجن تھانوں پسند نہی تان میں کوئی دوسری وستولے آؤدا ہاں۔ بابے نے کبھا کہ نہی اجیہی کوئی گل نہی، ساڈا تھادے

راجے نال گلہ ہے۔ کدی راجے نون مل کے گلہ شکوہ دور کرکے پھر تھادے نال بھوجن کراں گے۔

سنگھا کہن لگا کہ کہڑی گلوں تسی راجے نال کھپھا ہو سنت جی۔ گورو صاحب نے سنگھا نون کبھا کہ ایہہ تان راجے نون ہی دس سکدا ہاں۔ اوہ ہی سمجھ پائیگا۔

دھرما سنگھانے جھٹ راجے نون گلّ دسی کہ باہر اک سادھو آیا ہے تے اوہ تھادے تے کھش نہی ہے۔ میں کارن پچھیا تان کہن لگا کہ ایہہ گلّ تان میں راجا نون ہی دس سکدا ہاں۔

سببی راجا وی اس ویلے فرصت وچ سی۔ جھٹ گھوڑے تے کاٹھی پوائی تے گورو صاحب کول آ پھنچیا۔ جان پچھان ہوئی گورو صاحب کولوراجے نے دلی پنجاب دیاں گلاں پچھیاں۔ صاحب نے دسیا کہ کوہ اوہ چٹاگانگ تے مراک و دے راجے نون وی مل کے آئے۔ راجا گورو صاحب دے راجنیک گیان تون بہت پر بھاوت ہویا۔

گورو صاحب نے پھر راجا دے پچھو کڑ بارے گلّ بات شروع کر دتی۔ اوہدے بیتے دیاں کئی گلاں دسیاں کہ کوہ اوہدی مورکھتا دے باوجود نرنکار اوہدی رکھیا کردا آیا ہے۔ اوہ گلاں تے اوہ راج صرف راجا ہی جاندا سی۔ راجا من سووے (کول نین) جھٹ گورو صاحب دے پیری آپا تے کھما دی یاجنا کیتی۔

راجے نے کبھا کہ پچھے جو ہویا سی ہویا اگے واسطے مینوں حکم کرو۔ جویں تسی کہوگے میں اوویں ہی کراں گا۔ راجے نے گورو صاحب اگے ارجوئی کیتی کہ صاحب مینوں راج کرن وچ بہت مشکلاں پیش آریا ہن کرپا کرو۔

گورو صاحب نے راجا من سووے نون صلاح دتی کہ جے بھلا چاہندے ہو تان چٹاگانگ دے راجا حسین شاہ نال سندھی کر لو تے اس دے سلامی بن جاؤ، تھاداراج بچیا رہے گا۔ (لگدی اتھے گورو صاحب نے راجے نون سمجھایا ہوئے کہ تسی دووے راجے مل کے دلی وی فتح کر سکدے ہو۔) جے اجیہا نہی کروگے تان تھادے مرضی۔ راجے نے کبھا کہ حسین شاہ تان وڈا راجا ہے جے کوئی اس تون وی نیوا ہے تان مے اس نون وی نمسکار کرن نون تیار ہاں۔ تھاداراج حکم

راجا من سووے نے وی کجھ ایہو جیہا سنہری ستوپ ہی بنوایا ہوئے گا۔ پر ایہہ تصویر شہر انوا وکھے اج بن رہے ستوپ دی ہے۔ دھیان نال ویکھو۔ بندے نظر آونگے۔ اندازہ لاؤ کنا وشال پگوڈا ہے!

چاپیدا ہے، بس۔

گورو صاحب نے راجے نوں سسکھی دا تہ تہما سدھانت سمجھایا: نام چینا، کرت کرنی تے ونڈ چھکنا۔

راجے من سوے نے گورو صاحب دے سارے حکم منن دا وعدہ دے کے بینتی کیتی کہ چلوں ہن میرے محلان نوں وی پوتر کر دیو۔ گورو صاحب راجے دے محلان وچ گئے تے ہفتہ دس دن اس شہر دے وسنیکاں نوں ہی ستنام ست کرتار دے نام نال جوڑیا۔ دوسرے پاکھنڈاں توں ہٹا کے اک نراکار پرہو نال جوڑیا۔

--- ---

اگے جمبو دیپ نوں چلے (بالا پنہ ۱۸۰)

جدوں دیولوت راجے 'بنیا رن' نے بابے تے مردانے دا شکار کھینڈنا چاہیا

برما دے اک وڈے حصے تے ہنتھاوڈی (ہنساوتی: جو ہنس پالڈے سن) خاندان راج کردا سی۔ کسے موقعے اک رانی 'شیں صابو' داراج بیگوتے ہو گیا۔ شیں صابو اک بودھی بھکشو دھماجیدی توں انی پرہاوت ہوئی کہ اس نے اپنی راج کماری دھی دا ویاہ دھماجیدی بھکشو نال کر دتا۔ ۱۴۷۱ ای۔ وچ پھر دھماجیدی ہی بیگوتے تخت تے برامان ہو گیا۔ اوہدے دھرمی راج دی چار چہیرے دھم پے گئی۔ اپنے راج کرن دے نوے قنون گھڑ دتے جواج وی دستاویز تے طور سللیکھ تے ملدے ہن انان نوں دھمازیدی پیانن کھیا جاندا ہے۔

ایسے مشہور بودھی بھکشو راجے دے پتر 'بنیا رن' دا راج (۱۴۹۲ ای۔ توں ۱۵۲۶) نوں بیگوتے ہو جاندا ہے۔ ایہہ اینان جھلاراجا سی کہ دوسری ریاست وچ ستھت شواجیگون ستوپ تے متھا ٹیکن فوجان سمیت چلا گیا۔

جنم ساکھی انوسار باگو شہر پہنچن وچ بابے تے مردانے نوں ۲۷ دن لگے۔ کتے دھرتی تے کتے پہاڑ۔ ایہہ شہر جتھے پہنچے پہاڑی تے موجود ہے۔ راجے دا ناں دیولوت دتا ہے۔ گورو صاحب شہر توں ۲ کوہ اراں ہی ڈیرہ جما کے بہہ گئے۔ راجے نوں خبر ملی کہ کجھ وکھری ہی نسل دے بندے باہر بیٹھے۔

علاقے 'چ رواج ہندا سی کہ دشمن دے بندیاں نوں مار کے کھا جاندے سن۔ لگدا ہے کہ گورو صاحب تے وی شک ہويا تے راجے نے بندے بھیجے گورو صاحب نوں گرفتار کرن۔ ساکھی 'چ آوڈا ہے کہ جدوں بندے گورو صاحب دے نزدیک پہنچن تان انے ہو جاوے۔ دور ہٹن تان دسنا شروع ہو جاوے۔

راجے اس طرحان ۷ وکھ وکھ ٹیمان بھیجیاں۔ پر ہر واری ایہو ہویا۔ راجے دے وزیر نے پھر صلاح دتی کہ ہو سکدا ہے کہ اوتھے بیٹھا کوئی پورن مہاتما پرکھ ہووے۔ اس کھیا کہ راجا جی مینوں اجازت دیو۔ پر شدھتے ستکار والی بھاونانال سادھواں کول جاندا ہاں جے میں انہا ناں ہویا تان سمجھ لینا کہ کوئی پورن برہمگیانی پرکھ ہے اوہ۔ راجے نوں ایہہ صلاح چنگی لگی تے وزیر بھیٹ لے کے گورو صاحب دے حاضر ہویا۔ وستھار وچ گلاں باتاں ہوئیاں۔ وزیر نے سرکار دے پہلے نظرئیے تے معافی منگی تے شرم محسوس کیتی۔ اگے راجے نوں ساری گل بات دسی۔ پھر راجا آپ گورو صاحب دے درشنان نوں لام لشکر سمیت پہنچیا۔ من وچ بدھمت جاں کوئی ہور دویش بھاونان ہون کر کے اوہ وی انہا ہو گیا تے واپس پرتیا۔ اگے وزیر نال گل کیتی۔

پھر وزیر گورو صاحب کول راجے سمیت گیا۔ پیری پے کے بھل بکھسوائی۔ گورو صاحب نوں محلان وچ سدیا۔ گورو صاحب نے مہلی جان توں انکار کیتا۔ راجے نے بھوجن واسطے وی سدیا تان گورو صاحب نے اس گل تے وی ڈٹ کے رو دھتا کیتی کہ تہاڈا راکھش کھانا مینوں سویکار نہی۔ جنم ساکھی وچ آوڈا ہے کہ راجے نے اگے توں وعدہ کیتا کہ اوہ انسانی ماس نہی کھا ویگا تے راج وچ راکھش پنے تے پابندی لائی۔ گورو صاحب کولو نام دات حاصل کیتی تے اپنے جیون وچ کال وچ سکھی دا پرچارک ہی بنیا رہا۔ کافی سماں اوتھے گورو صاحب رہے تے پھر سمندری جہاز رانہی بنگال والے پاسے آگے۔

ہنتھاوڈی ریاست دا بنیا
https://en.wikipedia.org/wiki/Binnya_Ran_II
https://en.wikipedia.org/wiki/Bago,_Myanmar
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_capitals_of_Myanmar
<https://en.wikipedia.org/wiki/Inwa>

بالا اتھے جمبو دیپ دی گل کردا ہے۔ بیون ساگ ورگے باہری پاترواں جمبو دیپ بھارت نوں کھیا۔ پر بالا اتھے جمبو (باتھی) توں مطلب لے رہا ہے۔ باتھی تھائی لینڈ وچ وی خوب سی تے برما وچ وی اونی دنی عام ملدے سن۔ راکھش تھائی لینڈ وی بندے سی۔ سو سمبھاونان دوواں علاقیاں دی بن سکدی ہے۔ پر بنگال داراج اودھر ہون دی سمبھاونان نہی بندی۔ جے تان تھائی لینڈ دی گل ہندی تان راجدھانی اینتھیا (ایدھیا) جو تے دریانواں دے درمیان آوڈی ہے اوہدا ضرور ذکر ہونا سی۔ ایہہ راجدھانی وی پہاڑی علاقہ نہی۔ اس خطے وچ پھر بیگو دی ہنساوتی ریاست بجدی ہے۔ جتھے باتھی وی ہن تے لوک وی مانس کھانے راکھس سن تے اگلی گل راجا وی بودھی دیولوت۔ باقی چہڑی بالے نے گل لکھی ہے کہ ۲۷ دن وچ اتھے پہنچے ایہہ وی لگ سچی ہو سکدی ہے کیونکہ سورن پور (انوا) توں بیگو دا رستہ درگم پہاڑی ہے۔ پیدل کل ملا کے ۶۰۰ کلومیٹر ہو ہی جاندا ہووے گا کیونکہ ننگ دی سیدھ تے ہی ۵۰۰ کلومیٹر پے جاندا ہے۔